

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมดิคอลสปา

2.1 องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสปา

สปาคืออะไร

คำว่า “สปา” ถือว่าก่อกำเนิดราวศตวรรษที่ 17 ในเมืองเล็ก ๆ ในประเทศเบลเยียมที่ตั้งอยู่ ณ เทือกเขาแห่งอาร์เดนเนส (Ardennes Mountains) ซึ่งมีน้ำพุร้อนใช้ในการดูแลสุขภาพ ได้รับการขนานนามว่า “Gem of the Ardennes” สปา มาจากภาษาละติน “Sanus Per Aquam” หมายความว่า “การดูแลสุขภาพโดยการใช้ น้ำซึ่งช่วยให้มีสุขภาพที่ดีและผ่อนคลาย”¹ ตามค่านิยมที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป สปา หมายถึงการบำบัดดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยวิธีทางธรรมชาติที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบในการบำบัดควบคู่ไปกับการบำบัดด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกอื่นๆโดยใช้ศาสตร์ผสมผสานทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นปัจจัยที่สร้างภาวะสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อารมณ์ สปาจึงเป็นการบำบัดแบบองค์รวมที่เน้นการป้องกันการเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่าการรักษาที่อาการ

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมยังรวมถึงการทำสมาธิ การฝึกกลมหายใจ การออกกำลังกาย วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้การลดระดับความเครียดได้ การทำสมาธิ โยคะจะทำให้ภาวะจิตเข้าสู่ความสมดุลและทำให้ร่างกายได้ผ่อนคลาย (Rojas and Kleiner, 2000) แม้แต่ประเทศจีนยุคก่อนก็ใช้สมุนไพรรักษาโรคควบคู่กับการฝังเข็มและการนวดรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นจำนวนมาก (Wildwood, 1997)

สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดคำจำกัดตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง กำหนดสถานที่เพื่อสุขภาพและเสริมสวย ตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2547) มีใจความดังนี้ “กิจการสปาเพื่อสุขภาพ หมายความว่า การประกอบกิจการที่ให้การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพโดยบริการหลักที่จัดไว้ ประกอบด้วย การนวดเพื่อสุขภาพ และการใช้น้ำเพื่อสุขภาพโดยอาจมีบริการเสริมประกอบด้วย เช่น การอบเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โภชนาบำบัด และการควบคุมอาหาร โยคะ และการทำสมาธิ การใช้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพตลอดจนการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ หรือไม่ก็ได้”

¹ เอกสารความรู้ผู้ดำเนินกิจการสปาเพื่อสุขภาพ, กองการประกอบโรคศิลปะ. น.1.

วิวัฒนาการสปา

สปาที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยอียิปต์ กรีก โรมันที่มีการทำพิธีกรรมทางศาสนาด้วยการชำระล้างร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณด้วยน้ำ โดยนำศาสตร์ของอโรมาเธอราฟีหรือสუნด์ บำบัด มาใช้บำบัดสุขภาพแบบองค์รวม การอาบน้ำพุร้อนถือเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นทั้งการทำ ความสะอาดร่างกายแล้วยังเป็นการดูแลสุขภาพที่ดีอีกด้วยและการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย ในกลุ่มชนชั้นสูงเป็นสิ่งที่กระทำกันแพร่หลาย

สำหรับประเทศไทยมีจุดเด่นในการบำบัดด้วยวิธีธรรมชาติโดยเฉพาะการนวดที่มี หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงที่ขุดพบที่ป่ามะม่วง จังหวัดสุโขทัย เมื่อถึง ยุคสมัยกรุงศรีอยุธยารัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชการแพทย์แผนไทยรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะการนวดไทย³ และในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้มีการแบ่งส่วนราชการด้านการแพทย์ โดยจัดตั้งกรมหมอนวดขึ้น แต่ในช่วงปลายยุคกรุงศรีอยุธยา ศาสตร์การนวดไทยบางส่วนได้สูญ หายไปจากการเกิดภาวะสงคราม จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดให้ รวบรวมตำรายาและปั้นรูปฤาษีแสดงทำไว้ที่วัดโพธิ์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์วัดใหม่และให้หล่อรูปฤาษีตัดตนด้วยสังกะสีผสมดีบุกแสดงท่าตัดตนครบ 80 ท่า และจารึกสรรพวิชาการนวดไทยลงบนแผ่นหินอ่อน 60 ภาพแสดงถึงจุดนวดอย่างละเอียดระดับ บนผนังศาลารายและบนเสาศาภายในวัดโพธิ์⁴

วิวัฒนาการของการนวดไทยจึงได้ถูกสืบทอดต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน การนวดแผน ไทยได้แผ่ขยายเป็นวงกว้างทำให้ชาวต่างชาติมีความสนใจที่จะได้รับบริการนวดไทยมากขึ้นไม่ว่า จะเป็นนวดแบบราชสำนักหรือนวดแบบเชลยศักดิ์⁵ ด้วยความโดดเด่นของศิลปะการนวดแบบไทย เป็นที่นิยมกลุ่มชาวต่างประเทศจึงเกิดการผสมผสานศาสตร์การนวดแผนไทยเข้ากับธุรกิจสปา ให้ เป็นการจัดรูปแบบที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเรียกว่า “ไทยสปา (Thai Spa)”

² สุนด์บำบัด คือ การบำบัดโดยใช้คุณสมบัติของน้ำมันหอมระเหยบริสุทธิ์ ซึ่งสกัด มาจากส่วนต่างๆ ของพืช ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ ใบไม้ ยางไม้ เปลือกไม้ กิ่งไม้ เมล็ดพืช ผลไม้ขนาดเล็ก หรือแม้แต่ควันเปลือกรอบนอกของต้นไม้

³ เอกสารความรู้ผู้ดำเนินกิจการสปาเพื่อสุขภาพ ,กองการประกอบโรคศิลปะ. น.72.

⁴ จากเว็บไซต์ www.watpho.com

⁵ การนวดแบบเชลยศักดิ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการนวดไทย โดยใช้สันเท้าเหยียบหรือ นวด เช่น นวดวัดโพธิ์ ส่วนนวดแบบราชสำนักจะเป็นการนวดโดยใช้มือนวดเพียงอย่างเดียว

ประเภทของสปา (Spa classification)

จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของสปาพบว่า ยังไม่มีการแบ่งประเภทที่ชัดเจน บางแห่งแบ่งประเภทโดยอาศัยทำเลที่ตั้ง บางแห่งแบ่งประเภทโดยใช้การให้บริการเป็นเกณฑ์ในที่นี่จึงทำการแบ่งประเภทสปาให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ได้ดังนี้

1. แบ่งตามทำเลที่ตั้งของสถานประกอบการ (Location)

องค์กรสปาระหว่างประเทศ(International Spa Association : ISPA-Europe) ซึ่งจัดตั้งขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมสปา ได้แบ่งธุรกิจสปา โดยใช้ที่ตั้งสถานที่เป็นเกณฑ์แบ่งได้ 7 ประเภท (ตารางที่ 2.1) ดังนี้คือ

1.1 คลับสปา (Club Spa) ให้บริการตามฟิตเนสหรือสถานที่ออกกำลังกาย เพื่อบริการสมาชิกที่ต้องการการผ่อนคลายหลังจากออกกำลังกาย เป็นการผสมผสานกันระหว่างการออกกำลังกายและการผ่อนคลาย

1.2 ครูส ชิพ สปา (Cruise ship Spa) ให้บริการบนเรือสำราญ โดยมีรูปแบบการให้บริการได้แก่ การนวด การอบ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความสุขสบาย ผ่อนคลายและปลอดโปร่งในระหว่างการเดินทาง

1.3 มิเนอร์ล สปริง สปา (Mineral Spring Spa) ให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ่อน้ำแร่ หรือน้ำพุร้อนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยใช้น้ำพุร้อนหรือน้ำแร่ เพื่อการบำบัดโดยเฉพาะ เช่น สปาน้ำพุร้อน จังหวัดระนอง เป็นต้น

1.4 เดสติเนชัน สปา (Destination Spa) มีทำเลที่ตั้งแยกออกมาต่างหากอย่างเด่นชัด เพื่อให้บริการดูแลสุขภาพด้วยบริการสปาเป็นการเฉพาะอย่างครบวงจร เน้นการพักผ่อนระยะยาวโดยมีบริการห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับผู้ใช้บริการอย่างครบวงจร ซึ่งผู้ใช้บริการจะต้องเข้าพักค้างคืนและเข้าร่วมกิจกรรมตามได้โปรแกรม ที่สถานบริการจัดเตรียมไว้ เช่น โปรแกรมพักผ่อนคลายเครียด โปรแกรมทำสมาธิและดูแลสุขภาพจิต เป็นต้น สปาประเภทนี้และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ ซีวาศรม

1.5 โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท สปา (Hotel and Resort Spa) ให้บริการอยู่ในโรงแรมหรือรีสอร์ท ซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่พักตากอากาศ ในทำเล ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ริมทะเล ภูเขา บ่อน้ำร้อน สปาประเภทนี้เกิดขึ้นเพื่อรองรับผู้มาพักผ่อนที่ต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดด้วยบริการสปาโดยเสนอบริการหลัก ได้แก่ การนวด การอบตัว

นอกเหนือจากการใช้บริการห้องพัก สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น หัวหิน และภูเก็ต เป็นต้น

1.6 เดย์ สปา (Day Spa) ให้บริการตามที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า หรือสนามบินในเมืองใหญ่ๆ หรือย่านชุมชนที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงได้ง่าย พบเห็นได้ง่ายกว่า สปาประเภทอื่น ๆ มีรูปแบบการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว ขั้นตอนการบริการไม่ยุ่งยาก สามารถใช้บริการได้ในระหว่างวันและเสร็จภายในระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 1-3 ชั่วโมงสำหรับการเข้ารับบริการรูปแบบพื้นฐานของสปาคือทั้งการนวดและดูแลสุขภาพผิว จึงไม่จำเป็นต้องมีห้องพักไว้บริการ ส่วนใหญ่เน้นการให้บริการต่าง ๆ ด้านความงาม การผ่อนคลายความเครียดและการบำรุงสุขภาพ ซึ่งถือเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากความเหนื่อยล้าในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันเดย์สปาเป็นบริการสปาที่ได้รับความนิยมมากในกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเวลาน้อยหรือผู้ที่ทำงานในเมือง

1.7 เมดิคอล สปา (Medical Spa) เปิดดำเนินการอยู่ตามโรงพยาบาลและคลินิก เน้นการบำบัดสุขภาพควบคู่กับศาสตร์ทางการแพทย์ซึ่งอาจเป็นแพทย์แผนปัจจุบันหรือ แพทย์ทางเลือก และการใช้เครื่องมือแพทย์บางอย่าง การให้บริการเน้นเชิงการแพทย์มากกว่าสปาในรูปแบบอื่น โดยอยู่ภายใต้การดูแลของบุคลากรทางการแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ มีรูปแบบการบริการได้แก่ การฝังเข็มด้วยเลเซอร์ เลเซอร์ผิวหนัง ดีท็อกซ์ กำจัดเซลล์ลูไลท์ เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2. แบ่งตามบริการในสปา (Spa Service)

สปาที่ตั้งอยู่ตามที่แตกต่างกัน ช่างต้นสามารถให้บริการที่หลากหลายต่างกันไป ดังนั้นผู้ให้บริการจึงมักจัดสปาเมนู (Spa Menu) เพื่อเสนอรายการที่พร้อมกันต่างๆเตรียมไว้ให้ผู้มาใช้บริการได้เลือก โดยมีรายละเอียดของแต่ละบริการพอสังเขปให้ทราบถึงประโยชน์ของการบริการแต่ละชนิด แนวทางการกำหนดรายการสปาเมนูของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่จุดเด่นและความชำนาญของผู้ประกอบการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 17 หมวด ดังนี้

2.1 การนวด การนวดไม่เพียงแต่จะช่วยคลายอาการเมื่อยล้าเนื่องจากเดินทางไกล ทำงานหนัก หรืออยู่ในอิริยาบถใดหนึ่งนานๆ ยังบรรเทาอาการหรือรักษาโรคได้ด้วย ซึ่งผลของการนวดจะทำให้การไหลเวียนของโลหิตและน้ำเหลืองดีขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ นวดแบบตะวันออก นวดแบบตะวันตก และนวดแบบผสมผสาน

- นวดแบบตะวันออก เช่น การนวดไทยแบบราชสำนัก การนวดไทยแบบเขลยศักดิ์ การนวดชี่อัติลี การนวดอายุรเวช การนวดกดจุด เป็นต้น

- นวดแบบตะวันตก เช่น การนวดอโรมาเธอราพี การนวดสวีดิช การนวดช่วยการไหลเวียนของน้ำเหลือง การนวดแบบตุรกี การนวดนักรักบี้ เป็นต้น

- นวดแบบผสมผสาน เช่น การนวดผ่อนคลายสำหรับนักเดินทาง การนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การนวดโดยใช้กลิ่นหอมบำบัด การนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เป็นต้น

2.2 วารีบำบัด มีประโยชน์ต่อร่างกายในการกระตุ้นให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น เป็นการขับเคลื่อนพลังความร้อนไปยังร่างกายเพื่อช่วยให้มีการคลายตัวของกล้ามเนื้อให้รู้สึกผ่อนคลาย อีกทั้งน้ำอุ่นยังมีผลต่อการทำให้จิตใจสงบและลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย วารีบำบัดมีหลายวิธี เช่น การฉีดน้ำรักษาโรค โดยฉีดน้ำไปยังส่วนต่างๆ ของร่างกายเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด ทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลายบรรเทาปวด รูปแบบของการนำวารีบำบัดมาใช้ เช่น การออกกำลังกายในน้ำ การนวดโดยใช้แรงอัดของน้ำ เป็นต้น

2.3 การอบไอน้ำและเซาวน่า โดยการใช้ไอน้ำหรือการปรับอุณหภูมิเพื่อให้ร่างกายได้ขับเหงื่อออกมา ช่วยให้ร่างกายเกิดการเผาผลาญแคลอรี การทำงานของระบบการทำงานของร่างกายดีขึ้น กล้ามเนื้อคลายตัว และทำให้ผิวหนังสะอาดขึ้นด้วย อาทิเช่น การอบแห้งในห้องเซาวน่า การบำบัดด้วยความร้อนเปียก

2.4 การขัดและพอกผิว เป็นการผลัดเซลล์ผิว คืนความเปล่งปลั่งให้กับผิวพรรณ ช่วยฟื้นฟูสภาพผิวให้สดใส เนียนนุ่ม

2.5 การพันตัว เป็นการกระชับสัดส่วนและลดเซลลูไลท์ โดยสามารถทำได้เฉพาะจุดที่ต้องการหรือทั่วทั้งร่างกายก็ได้

2.6 ทรีตเมนต์บำรุงผิวหน้า กระบวนการดูแลผิวหน้าจะมีหลายขั้นตอนด้วยกันดังนี้

- การล้างหน้า เพื่อขจัดลอกเซลล์ผิวหน้าที่ตายแล้วให้หลุดลอกออก ล้างเครื่องสำอาง ล้างสิ่งสกปรกที่คั่งค้างอยู่ที่ผิวหน้า ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า และผลิตภัณฑ์เช็ดล้างรอบดวงตา

- การปรับสภาพผิว เป็นการเช็ดทำความสะอาดผิวหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนทำทรีตเมนต์ ได้แก่ โทนิค หรือ แอดทิงเจอร์

- การขัดหรือลอกหน้า ต้องเลือกตามสภาพผิวหน้าว่าควรใช้ประเภทของสารขัดผิวอย่างไรเช่น ใช้กรดผลไม้ (alpha-hydroxy acids) ผงขัดผิวที่สกัดจากส่วนต่างๆของพืชบางชนิดหรือแม้แต่การใช้โคลน

- การนวดหน้า อาจใช้มือในการนวดหน้าเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตทั่วใบหน้าและช่วยให้กล้ามเนื้อกระชับขึ้น

- การพอกหน้า สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ใช้โคลนพอกหน้า เจล พาราฟิน แวกซ์ หรือแผ่นมาร์สหน้า

- การบำรุงผิว เพื่อปกป้องผิวจากมลภาวะ ทำให้ผิวชุ่มชื้น จะต้องเลือกให้เหมาะกับสภาพผิวและช่วงเวลาที่ใช้ว่าเป็นช่วงกลางวันหรือกลางคืน อาทิเช่นต้องรู้วิธีเลือกว่าจะใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวแบบครีมหรือแบบโลชั่น

2.7 สுகุณบำบัด เป็นการบำบัดโดยใช้คุณประโยชน์ของน้ำมันหอมระเหยบริสุทธิ์ ซึ่งสกัดมาจากส่วนต่างๆ ของพืช จะช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความตึงเครียด

2.8 การแช่น้ำแร่หรือน้ำพุร้อน เป็นการช่วยทำให้เซลล์ผิวหนังเพิ่มความชุ่มชื้นและเพิ่มน้ำให้กับผิว โดยคุณสมบัติของน้ำแร่และน้ำพุร้อนจะมีเกลือแร่บางชนิดที่ทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่งและเป็นการขจัดสารพิษออกจากร่างกายอีกทางหนึ่งด้วย

2.9 การรักษาปัญหา สิว ฝ้า กระ โดยแพทย์เป็นผู้ตรวจวินิจฉัยและทำการรักษาผู้ป่วย

2.10 การใช้เลเซอร์ เป็นวิธีที่นำเครื่องมือเลเซอร์มาใช้เพื่อการรักษา เช่น รักษาเนื้องอก หูด และเส้นเลือดชอด เป็นต้น และเพื่อเสริมความงาม เช่น การใช้เลเซอร์เย็น กระตุ้นการสร้างคอลลาเจนใหม่ ช่วยกระชับผิว ลดริ้วรอย เป็นต้น

2.11 การฉีดโบท็อกซ์ เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับผู้ที่ต้องการลดริ้วรอยรอบดวงตา หน้าผาก ระหว่างคิ้ว หรือทั่วทั้งใบหน้า โดยการฉีดสารโบท็อกซ์เข้าไปตามจุดต่างๆ ทั่วผิวหนังในบริเวณนั้น ซึ่งจะมีผลทำให้ผิวหนังบริเวณดังกล่าวตึงกระชับขึ้นแต่จะได้ผลแค่เพียง 4-6 เดือนเท่านั้น

2.12 ผังเข็ม มีคุณสมบัติหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นการผังเข็มเพื่อรักษาโรค แต่ในปัจจุบันมีการนำเทคนิคการผังเข็มมาใช้เพื่อลดริ้วรอยบนใบหน้าได้อีกด้วย

2.13 โปรแกรมลดน้ำหนักโดยใช้เครื่องมือแพทย์ เป็นการใช้เครื่องมือแพทย์บางชนิดช่วยควบคุมน้ำหนัก ซึ่งผลที่ได้จะทำให้เพิ่มอัตราการเผาผลาญภายในร่างกายให้สูงขึ้น ทำให้เกิดการขับเหงื่อซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ที่ออกกำลังกายทั่วไป จึงทำให้สามารถควบคุมน้ำหนัก กระชับสัดส่วน และสลายเซลล์ไขมันบริเวณที่เป็นผิวส้มได้

2.14 การล้างพิษ เป็นการขจัดพิษออกจากร่างกายวิธีหนึ่ง ซึ่งการขับสารพิษออกจากร่างกายทางการแพทย์เรียกว่า การสวนล้างลำไส้ใหญ่ (Colon Therapy) เป็นการทำความสะอาดและล้างพิษลำไส้ใหญ่ด้วยการกำจัดของเสียที่หมักหมมเป็นมูกอยู่ในลำไส้ใหญ่หรือสารพิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกายให้ออกไปทางทวารหนัก โดยการใช้น้ำบริสุทธิ์ กาแฟบริสุทธิ์ หรือสมุนไพรบางชนิด ชำระล้างเข้าไปในลำไส้ใหญ่

2.15 คอร์สหลังคลอด เป็นโปรแกรมการอยู่ไฟหลังคลอด ช่วยปรับสมดุลทั้งร่างกาย และจิตใจให้กับสตรีหลังคลอด กระชับกล้ามเนื้อ เผาผลาญไขมันส่วนเกิน คืนความผุดผ่องให้กับ ผิวพรรณ ซึ่งการจัดโปรแกรมขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของสตรีหลังคลอด สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การอบเซาว์น่า การนวดบำบัดด้วยน้ำมันหอมระเหย

2.16 คอร์สบำบัดข้อกระดูกโครงสร้าง เป็นโปรแกรมบำบัดด้วยการปรับแนวกระดูก สันหลัง กระดูกข้อต่อ รวมทั้งทำการบำบัดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นที่ผิดปกติ ให้กลับมา มีความยืดหยุ่นที่ดี จึงช่วยให้ร่างกายมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

2.17 คอร์สฟื้นฟูผู้ป่วย เป็นโปรแกรมบำบัดและฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้ป่วยหลังจาก ที่หายจากอาการป่วยนั้นๆแล้ว

โดยบริการที่ 1-8 พบได้ในเฮลท์สปาและเมดิคอลสปา แต่บริการที่ 9-17 พบได้ในเมดิคอลสปาเท่านั้น สามารถสรุปประเภทสปาและบริการในสปา (ตารางที่ 2.1) ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1
การแบ่งประเภทสปาตามสถานที่ตั้งและบริการ

บริการ ²	สถานที่ตั้ง ¹	Club Spa	Cruise ship Spa	Mineral Spring Spa	Destination Spa	Hotel & Resort Spa	Day Spa	Medical Spa
		ฟิตเนสหรือสถานที่ออกกำลังกาย	บนเรือสำราญ	บ่อน้ำแร่ธรรมชาติ	สถานบริการครบวงจร	โรงแรมและรีสอร์ท	ทั่วไป	โรงพยาบาลและคลินิก
Health Spa	1. นวด	√	√	√	√	√	√	√
	2. วารีบำบัด	√	√	√	√	√	√	√
	3. การอบไอน้ำและเซาว์น่า	√	√	√	√	√	√	√
	4. ชัดหรือพอกผิว	√	√	√	√	√	√	√
	5. การพันตัว(กระชับสัดส่วน)	√	√	√	√	√	√	√
	6. ทรีตเมนต์บำรุงผิวหน้า	√	√	√	√	√	√	√
	7. สุขณบำบัด	√	√	√	√	√	√	√
Medical Spa	8. การแช่น้ำแร่หรือน้ำพุร้อน			√				
	9. รักษาผิว ฝ้า กระ							√
	10. เลเซอร์							√
	11. ฉีดโบท็อกซ์ (Botox)							√
	12. ผีงเข็ม							√
	13. โปรแกรมลดน้ำหนักเฉพาะที่ใช้เครื่องมือแพทย์							√
	14. ล้างพิษ (Detox)							√
	15. คอร์สหลังคลอด							√
	16. คอร์สบำบัดข้อกระดูกโครงสร้าง							√
	17. คอร์สฟื้นฟูผู้ป่วย							√

หมายเหตุ จากการประชุมของผู้ทําวิจัย โดยอิงข้อมูลจาก 1. Spa Categories , International Spa Association : ISPA-Europe. 2002.

2. กองการประกอบโรคศิลปะ , กระทรวงสาธารณสุข.

2.2 โครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจสปา

โครงสร้างตลาดธุรกิจสปาในกรุงเทพมหานครมีลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition)⁶ โดยธัญญา(2549) ได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวัดการกระจุกตัวเพียงบางส่วน (Partial Concentration) เพื่อคำนวณสัดส่วนจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการในสถานประกอบการสปา พบว่า ธุรกิจสปาในกรุงเทพมหานครมีการกระจุกตัวน้อย โดยค่า concentration ratio ของสถานประกอบการรายใหญ่ 5 รายแรก (มีลูกค้ามากกว่าหรือเท่ากับ 300 รายต่อสัปดาห์) มีค่า $CR_{10} = 23.62$ และสถานประกอบการ 10 หน่วยแรก (มีลูกค้ามากกว่าหรือเท่ากับ 250 รายต่อสัปดาห์) มีค่า $CR_5 = 39.17$ หมายความว่า จากกลุ่มตัวอย่าง 43 แห่งมีผู้ประกอบการรายใหญ่ 10 แห่งและสัดส่วนลูกค้าที่สถานประกอบการรายใหญ่ถือครองอยู่มีเพียงร้อยละ 39.17 จึงนำไปสู่ลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition)

ในส่วนของจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจสปาในปี พ.ศ. 2548 ธัญญา(2549) ได้รวบรวมข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (ตารางที่ 2.2) พบว่า จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจสปาที่ได้มีการขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงพาณิชย์ สิ้นสุด ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2548 ทั่วประเทศมีผู้ประกอบการธุรกิจ สปาทั้งสิ้น 212 แห่ง โดยมีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 20,000 – 100,000,000 บาท ซึ่งในจำนวนนี้มีสถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียน 20,000 – 3,000,000 บาท สูงถึง 175 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 82.55 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ส่วนรายที่มีทุนจดทะเบียน 3,000,001-100,000,000 บาท มีอยู่ 37 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 17.45 ของผู้ประกอบการทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จดทะเบียนกิจการเป็นรีสอร์ทและสปา

สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นมีจำนวนผู้ประกอบการมากถึง 113 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55 ของผู้ประกอบการทั้งหมด โดยมีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 20,000 – 40,000,000 บาท ซึ่งจะพบว่าทุนจดทะเบียน 20,000 – 3,000,000 บาท มีจำนวนสูงถึง 91 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 80.53 ของผู้ประกอบการทั้งหมด นอกจากนี้ธัญญา(2549) ยังระบุว่า ผู้ประกอบการธุรกิจสปาในกรุงเทพมหานครมีจำนวนมาก โดยเงินทุนที่ใช้ในการเริ่มกิจการไม่สูงมาก โดยเขตที่มีจำนวนสถานประกอบการสปามาก ได้แก่ เขตวัฒนา โดยมี 17 แห่ง เขตปทุมวัน 11 แห่ง เขตคลองเตย 10 แห่ง เขตบางรัก 7 แห่ง และเขตห้วยขวาง 7 แห่ง เป็นต้น ส่วนในเขตอื่นๆ มีสถานประกอบการไม่มากนัก หรือในบางเขตไม่มีสถานประกอบการเลย เช่น เขตจอมทอง เป็นต้น

⁶ ธัญญา ศรศิลป์ , 2549. น.54-62.

ตารางที่ 2.2

จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจสปา ในปี พ.ศ. 2548

	ทุนจดทะเบียน (บาท)	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
ทั่วประเทศ	ตั้งแต่ 20,000 – 3,000,000	175	82.55
	ตั้งแต่ 3,000,001 -100,000,000	37	17.45
	รวม	212	100.00
กรุงเทพมหานคร	ตั้งแต่ 20,000 – 3,000,000	91	80.53
	ตั้งแต่ 3,000,001 - 40,000,000	22	19.47
	รวม	113	100.00

ที่มา : นิติบุคคลที่จดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ (ประเภทธุรกิจสปา), สำนักบริการข้อมูลธุรกิจ กระทรวงพาณิชย์, 2536-2547.

หมายเหตุ : อ้างไว้ในสัญญา ศรศิลป์, 2549. น.54.

ในส่วนของอุปสรรคในการเข้ามาแข่งขันของคู่แข่งรายใหม่ ฎัญญา(2549) ได้ศึกษาพบว่า การเข้ามาแข่งขันในธุรกิจสปานี้ทำได้ง่าย เนื่องจากการเริ่มกิจการของธุรกิจสปาสามารถทำได้โดยใช้เงินทุนเริ่มต้นไม่สูงมาก นอกจากนั้นในส่วนของ การขออนุญาตเปิดดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข ใช้เวลาดำเนินการได้ภายในระยะเวลา 30 วัน และในส่วนของผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการสปามีเพียงการสอบประเมินความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์ที่ทางหน่วยงานกำหนด⁷ เท่านั้น จึงพบว่ามีสถานประกอบการเปิดดำเนินการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2546-2547⁸

สำหรับการแข่งขันในตลาด ฎัญญา(2549) ชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากธุรกิจสปาในกรุงเทพมหานครมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมีความแตกต่างในการให้บริการ รวมทั้งมีกลุ่มลูกค้ามากและมีความหลากหลาย ทำให้เมื่อคู่แข่งรายใดในตลาดมีการเปลี่ยนแปลงราคา หรือการให้บริการต่าง ๆ จึงมีผลกระทบต่อคู่แข่งรายอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย ดังนั้นการตอบโต้ของผู้แข่งขันในตลาดธุรกิจสปาจึงมีน้อย

⁷ กฎกระทรวงเรื่องผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ พรบ.สถานบริการ พ.ศ.2509 ,กองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข.

⁸ ดูข้อมูลได้จากตารางที่ 1.1 หน้า 3 ในงานวิจัยฉบับนี้.

สถานประกอบการแต่ละแห่งมีการกำหนดราคาแตกต่างกันในแต่ละรูปแบบของการให้บริการต่อครั้ง เช่น การนวดน้ำมันหอมโรรมีราคาตั้งแต่ 650, 1000, 1200 และ 1600 บาท เป็นต้น แต่เนื่องจากคุณภาพ วัตถุดิบ บุคลากร ตราสินค้า และสถานที่ ที่ต่างกันทำให้สถานประกอบการในกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการแข่งขันแบบไม่ใช้ราคา ได้แก่ การโฆษณา จัดรายการส่งเสริมการขาย การเลือกสถานที่ตั้งของสถานประกอบการ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ฎัญญา(2549) อธิบายไว้ว่า ในธุรกิจสปาจะไม่ใช้การแข่งขันด้านราคาเนื่องจากมีความแตกต่างกันของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ สถานที่ตั้ง หรือจะเป็นด้านตราสินค้า (Brand Loyalty) แต่เพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้าใหม่ และรักษากลุ่มลูกค้าเดิมไว้ สถานประกอบการสปาต่างๆ ใช้การตั้งราคาหลายรูปแบบ⁹ เช่น การตั้งราคาแตกต่างกันสำหรับปริมาณซื้อที่ต่างกัน ในลักษณะของการแบ่งแยกราคาขายระดับที่สอง (Second Degree Price Discrimination) เช่น สลิล สปา กำหนดราคานวดอโรมาไว้ 600 บาทต่อครั้ง แต่ขายคูปองซื้อ 10 ครั้งฟรี 2 ครั้ง ในราคา 6,000 บาท ซึ่งทำให้ค่าบริการที่ใช้ต่อครั้งลดลง เป็นต้น

สำหรับบริการสปาซึ่งเป็นบริการที่นิยมทั้งคนไทยและต่างชาตินั้นจากกลุ่มตัวอย่างจะไม่มี การตั้งราคาแตกต่างกันระหว่างคนไทยและชาวต่างชาติ แต่จะตั้งราคาต่างกันสำหรับลูกค้าภายนอกโรงแรมและลูกค้าภายในโรงแรม เช่น เฮลท์แลนด์ ตั้งราคานวดแผนโบราณไว้ที่ราคา 350 บาท แต่ถ้าซื้อเป็นคูปองซึ่งใช้บริการได้ 10 ครั้ง ในราคา 2500 บาท คิดเป็นค่าบริการครั้งละ 250 บาท ทันธราเฮลท์สปา ให้ส่วนลดร้อยละ 10-15 แก่ลูกค้าภายในโรงแรม และมีการตั้งราคาแตกต่างกันระหว่างลูกค้าทั่วไปและลูกค้าที่ใช้บัตรเครดิตที่สถานประกอบการร่วมรายการส่งเสริมการขาย เช่น ปาล์มมิเย่สปา ให้ส่วนลดร้อยละ 20 สำหรับการบำรุงรักษาผิวหน้า และนวดตัว นุหลันสปา ให้ส่วนลดร้อยละ 20 สำหรับการบำรุงรักษาผิวหน้าและตัว เป็นต้น ซึ่งถือว่าการแบ่งแยกราคาขายระดับที่สาม (Third Degree Price Discrimination) โดยตั้งราคาขายที่แตกต่างกันสำหรับลูกค้าแต่ละกลุ่ม

⁹ จากการศึกษาของ ฎัญญาและผู้วิจัยได้นำมาเพียงบางส่วน

การตั้งราคาตามภาระต้นทุน (Peak Load Pricing) บริการสปาเป็นบริการที่ลูกค้านิยมมาใช้บริการในช่วงเย็นถึงช่วงค่ำ ทำให้บางสถานประกอบการตั้งราคาตามภาระต้นทุน เช่น ทันธาราเฮลท์สปา ให้ส่วนลดแก่ลูกค้าภายในโรงแรมร้อยละ 15 ในเวลา 9.00-14.00 น. และให้ส่วนลดร้อยละ 10 ในเวลา 14.00-23.00 น. และสปาบลูลาภูน ให้ส่วนลดร้อยละ 25 ในวันธรรมดา ก่อน 17.00 น. สปาบลูลาภูน ให้ส่วนลด 10% สำหรับลูกค้าที่มาใช้บริการในช่วงเวลา 10.00 – 15.00 น. เป็นต้น

การตั้งราคาแบบสองส่วน (Two Part Tariff) จากกลุ่มตัวอย่างสปาทุกแห่งจะรับลูกค้าทั้งลูกค้าใหม่และลูกค้าเดิม ดังนั้นลูกค้าจึงไม่จำเป็นต้องสมัครเป็นสมาชิก แต่หลายสถานประกอบการสร้างแรงดึงดูดแก่ลูกค้าด้วยการสมัครเป็นสมาชิก โดยจะได้รับสิทธิพิเศษ เช่น โม่แดนสปา รับสมัครสมาชิกราย 1 ปีราคา 10,000 บาท ได้สิทธิประโยชน์ในการใช้บริการ 13,000 บาท อีกทั้งยังได้ส่วนลดร้อยละ 15 เมื่อสั่งซื้อเครื่องตีมาจากทางร้าน ร้านจรัสสปาสมัครสมาชิกราย 1 ปี 2,000 บาท ได้รับส่วนลดร้อยละ 30 ทุกรายการ รวมทั้งได้ผลิตภัณฑ์สปาสำหรับใช้ที่บ้าน 1 ชุด และที่ทันธาราเฮลท์สปา สมัครสมาชิก 6,400 บาท ได้รับบริการนวดตัว(Body Massage) บำรุงรักษาผิวหน้า(Facial Treatment) และ ขัดตัว(Body Scrub) ฟรี อีกทั้งยังได้ส่วนลดร้อยละ 20 เมื่อซื้อคูปอง ซื้อ 5 ครั้ง ฟรี 1 ครั้ง ของบริการ นวดตัว(Body Massage) บำรุงรักษาผิวหน้า (Facial Treatment) และ ขัดตัว(Body Scrub)

การตั้งราคาขายควบ (Bundling Pricing) สถานประกอบการมีการตั้งราคาขายควบต่างๆ เช่น ที่สปาบุรีถ้าลูกค้าซื้อบริการแบบพอกตัวด้วยโคลน นวดแบบสวีดิช และการบำรุงรักษาผิวหน้า รวมกันจะคิดราคา 5,060 บาท และสปาไอแอมคิดราคาของการบริการแบบประคบเท้า ขัดผิวด้วยเกลืออโรมา นวดน้ำมัน ราคารวม 999 บาท และสปา บลูลาภูน ขายบริการขัดผิว ลดเซลลูไลท์ อบสมุนไพร ในราคารวมกัน 2,100 บาท เป็นต้น

นอกจากวิธีการตั้งราคาแบบต่างๆ ที่สถานประกอบการใช้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดลูกค้าแล้ว การแข่งขันด้านสถานที่ตั้งของสถานประกอบการก็เป็นส่วนสำคัญ เพราะนอกจากต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีคนอาศัยอยู่หนาแน่นและการเดินทางสะดวกแล้ว การเลือกสถานที่ตั้งของสถานประกอบการสปาจะเป็นการกำหนดกลุ่มลูกค้าในตัวด้วย เช่น ไทยพริวิลเจสปาดังอยู่ในอาคารเซ็นทรัลเวิลด์ (Central World) โดยลูกค้าคนไทยจะเป็นทั้งคนที่มาซื้อของในห้างสรรพสินค้าและเป็นพนักงานที่ทำงานอยู่ภายใน และใกล้เคียง ส่วนไลฟ์ บิวตี้สปา ตั้งอยู่ในซอยทองหล่อซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น กลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ค่อนข้างสูง และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ดังนั้นจึงจัดบริการที่เน้นในด้านความสวยงาม ได้แก่การบำรุงรักษาผิวหน้าและร่างกาย (Body & Facial

Treatment) รวมไปถึงการตกแต่งสถานที่ภายในสถานประกอบการให้มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น การตกแต่งให้ดูหรูหรา ทันสมัย หรือการตกแต่งที่เน้นธรรมชาติ ซึ่งแตกต่างกันตามความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม

2.3 ภาพรวมของเมดิคอล สปา

ขณะที่ตลาดของเฮลท์สปา (Health Spa) หรือสปาแบบทั่วไปกำลังย่างก้าวเข้าสู่จุดอิ่มตัวเพราะมีการขยายตัวของธุรกิจสปาแบบเฮลท์สปาทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สปาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จนเป็นธุรกิจที่มีผู้ประกอบการที่มีเงินทุนแต่ยังขาดประสบการณ์รู้ความชำนาญในด้านบริหารจัดการ ทำให้สถานประกอบการบางรายต้องปิดกิจการ บวกกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผันผวนทั้งเรื่องการขึ้นราคาของสินค้าและน้ำมัน¹⁰ ทำให้กลุ่มเป้าหมายผู้ใช้บริการจำนวนมากเริ่มตระหนักถึงการที่จะใช้บริการสปา ที่จัดได้ว่าเป็นธุรกิจชนิดฟุ่มเฟือย และบางแห่งมีราคาสูงจับลูกค้าระดับเอขึ้นไป ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ การเบี่ยงเบนความคิดของผู้บริโภคให้กลับมาสนใจใช้บริการสปาจึงเป็นที่มาของการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ด้วยการสร้าง ‘เมดิคอล สปา’ (Medical Spa) ออกมา ซึ่งเป็นสปาอีกรูปแบบหนึ่งที่คนไทยยังรู้จักกันไม่กว้างขวางเท่าไรหรอก แต่แพร่หลายในต่างประเทศมานานแล้ว เห็นได้จากเมดิคอลสปาที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 และมีรายได้ปีละประมาณ 455 ล้านดอลลาร์¹¹ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภค และเป็นการเปลี่ยนสปาจากเดิมจัดเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยที่มีความยืดหยุ่นต่อราคาและรายได้สูงมาเป็นสินค้าจำเป็นที่มีความยืดหยุ่นต่ำกว่า ซึ่งในปัจจุบันจะเน้นการจับกลุ่มลูกค้าประเภทวัยทำงาน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเกษียณจากการทำงานเป็นหลัก ในปัจจุบันธุรกิจเมดิคอล สปามีทำอยู่ประมาณ 20-30 รายทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2548) แต่โดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เช่น เอส เมดิคอล สปา บีดีซี แอนด์ รีจิวินซ์ เซ็นเตอร์ โรงพยาบาลกรุงสยามเซนต์คาลอส โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และโรงพยาบาลนครธน เป็นต้น

¹⁰ “แพทย์ไทยหัวใสปั้นเมดิคัลสปาทำชนธุรกิจสปาต่างชาติ” ,ผู้จัดการรายสัปดาห์ 13 ตุลาคม 2548.

¹¹ “ธุรกิจสปาในประเทศไทย.” วารสารเศรษฐกิจวิเคราะห์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา , กรกฎาคม 2546.

สำหรับข้อแตกต่างของเมดิคอลสปา กับ สปา คือ สปา นั้นมีลักษณะเป็นสถานประกอบการที่มีรูปแบบการบริการทั่วไปซึ่งเป็นรูปแบบพื้นฐานของสปา เช่น การนวด การอบ วารีบำบัด การใช้น้ำมันหอมระเหยหรือสมุนไพร โดยไม่จำเป็นต้องมีแพทย์ดูแล ในขณะที่เมดิคอล สปา คือ สถานประกอบการสปาที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญคอยควบคุมและสั่งการรักษาโดยประยุกต์เอาสปาและการแพทย์เข้าด้วยกัน และมีเครื่องมือแพทย์มาประกอบการรักษาด้วย ตลอดจนต้องสามารถครอบคลุมและคำนึงถึงโรคของผู้มาใช้บริการด้วย เช่น ผู้ป่วยโรคเบาหวานก็ต้องการดูแลต่างไปจากผู้ป่วยโรคมะเร็ง หรือผู้ที่ไม่ได้เป็นโรค เป็นต้น นพ.วิโรจน์ ตระการวิจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์ โรงพยาบาลนครธน¹² ได้กล่าวว่า “ปกติคนมักจะเข้าใจว่า สปาเป็นการเสริมความงาม ผ่อนคลายความตึงเครียด ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวมักจะไม่กล้ามาใช้บริการในสปาด้วยความไม่แน่ใจว่าจะมีผลข้างเคียงที่อาจจะเกิดขึ้นหลังการใช้บริการหรือไม่ แต่แท้จริงแล้วเมดิคอล สปาสามารถช่วยบรรเทาอาการป่วยเรื้อรังได้ด้วย เนื่องจากการดูแลบำบัดแบบองค์รวมเน้นการสร้างสมดุล ของกาย จิต วิญญาณ ซึ่งมีผลข้างเคียงจากการใช้น้ำน้อย ค่าใช้จ่ายไม่แพงมาก อีกทั้งเป็นส่งเสริมสุขภาพให้ผู้ป่วยรู้จักวิธีการดูแลตนเองมากขึ้น โดยมีจุดประสงค์ต่างกัน คือ ผู้ใช้บริการที่เป็นผู้ป่วย(มีโรคประจำตัว)ที่ต้องการใช้สปาเพื่อการรักษา บำบัด หรือผู้ให้บริการที่ต้องการเพียงการผ่อนคลายและช่วยในการชะลอวัย ”

อีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ธุรกิจเมดิคอลสปาเติบโต คือ หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจสปา คือกระทรวงสาธารณสุขเตรียมออกกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลมาตรฐานของผู้ประกอบกิจการสปาพร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรและการบริการให้เป็นระดับมาตรฐานสากลให้มากขึ้นด้วย ขณะที่ กระทรวงพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศไทย และสถาบันที่เกี่ยวกับเอสเอ็มอีต่างก็เร่งพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้มีความรู้และมีศักยภาพรองรับการเติบโตของธุรกิจสปา¹³ ซึ่งสปาหลายแห่งจำเป็นต้องหันมาพัฒนาปรับปรุงสปาให้มีความยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้ในธุรกิจและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรโดยการให้การศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนยอมรับว่าสปาเป็นการฟื้นฟูสุขภาพ

¹² “เมดิคอล สปา” ไม่ใช่แค่สวย...แต่ช่วยบำบัดโรค” ,ผู้จัดการรายสัปดาห์ 21 กันยายน 2547.

¹³ “ปลูกเทรนด์ทัวร์กู๋เศรษฐกิจชาติ "เมดิคอล/สปา"ทะลักไทย” ,ประชาชาติธุรกิจ 6 มกราคม 2548.

2.4 เมดิคอล สปา ในกรุงเทพมหานคร

เมดิคอลสปาที่เรารู้จักกันค่อนข้างกว้างขวางในประเทศไทยได้แก่ ซีวาศรม และโรงพยาบาลกรุงสยามเซนต์คาร์ลอส ปัจจุบันจำนวนเมดิคอลสปาได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่พบว่าตั้งอยู่ในสถานพยาบาล สถานประกอบการธุรกิจสปาประเภทเมดิคอลสปา ที่อยู่ในโรงพยาบาลที่เห็นเด่นชัด เช่น เซนต์คาร์ลอส เมดิคอลสปา ตั้งอยู่ในโรงพยาบาลกรุงสยามเซนต์คาร์ลอส ซึ่งเปิดให้บริการตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2546 ให้บริการกับผู้ป่วยที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาล ตลอดจนญาติผู้ป่วย โดยการควบคุมดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด ส่วนสถานประกอบการธุรกิจสปา ประเภท เมดิคอล สปา เป็นสแตนอโลน (Stand Alone) ได้แก่ เอส เมดิคอล สปา (S Medical Spa) ลาเบอตาส รีจูเวเนชัน เซ็นเตอร์ (Le bretagne Rejuvenation Center) เป็นต้น

กระแสความนิยมนี้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเพราะนอกจากจะรักษาร่างกายแล้วยังส่งผลถึงการผ่อนคลายด้านจิตใจด้วย โดยมีผู้ประกอบการเข้ามาในตลาดนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รายชื่อของสถานประกอบการสปาและปีที่เริ่มดำเนินการ ประเภทเมดิคอล สปา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ข้อมูล ณ เดือน เมษายน 2549) ปรากฏในตารางที่ 2.3 และจากข้อมูลการเปิดดำเนินการของเมดิคอล สปาดังกล่าว จะพบว่า ได้มีแนวโน้มการเปิดดำเนินการเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา โดยโรงพยาบาลเอกชนหลายแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ โรงพยาบาลกรุงเทพ เป็นต้น จะเปิดดำเนินการเมดิคอลสปาเพื่อให้บริการกับลูกค้าประมาณปลายปี พ.ศ. 2549 นี้อีกด้วย¹⁴

¹⁴ สัมภาษณ์นายอภิชัย เจียรอดิศักดิ์ นายกสมาคมสปาไทย, เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2549.

ตารางที่ 2.3

ชื่อ ที่ตั้ง และปีพ.ศ.ที่เริ่มให้บริการของสถานประกอบการเมดิคอลสปาในเขตกรุงเทพมหานคร

สถานประกอบการ	เริ่มให้บริการ	ที่ตั้ง
1. BDC Skin & Rejuvenation Center	พ.ศ. 2532	สุขุมวิท 59
2. ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลวี	พ.ศ. 2536	ถ.พระราม6
3. Apex Skin Center	พ.ศ.2538	3 สาขา คือ สยามเซ็นเตอร์ เอ็มโพเรียม และสุขุมวิท 39
4. Sense & Spirit Natural Beauty Center	พ.ศ. 2545	เอ็มโพเรียม
5. แมนดาราสปา ของรพ.บำรุงราษฎร์	พ.ศ. 2546	ช.นานา
6. นครนไทยเมดิคอลสปาของรพ.นครน	พ.ศ. 2546	พระราม 2
7. สถาบันความงามปรีนเซส บิวตี้ แอนด์สปา	พ.ศ.2546	คลองเตย
8. โรงพยาบาลปิยะเวท	พ.ศ.2546	ถ.พระราม9
9. เซนต์หลุยส์ เมดิคอล สปา ของ รพ.เซนต์หลุยส์	พ.ศ.2547	ถ.สาทรใต้
10. ไคโรมา คลินิก	พ.ศ.2547	ถ.วิฑู
11. สปา บลูลาگون	พ.ศ. 2547	เซ็นทรัลบางนา
12. HydroHealth	พ.ศ.2547	ถ.ราชประสงค์
13. สตาร์ออฟ เมดิคอล สปา	พ.ศ. 2547	ถ.พระราม1
14. ปรานดี	พ.ศ. 2547	จตุจักร
15. คลินิกเบญจบริรักษ์เวช	พ.ศ. 2548	ช.อารีย์
16. Thai Privilege Balancing Center	พ.ศ.2548	เซ็นทรัลพระราม3
17. ReVitalite	พ.ศ.2548	ช.ร่วมฤดี
18. สถาบันสุขภาพผิวพรรณ SEIของรพ.สมิติเวช	พ.ศ. 2548	สุขุมวิท 49
19. เอส เมดิคอล สปา	พ.ศ. 2548	ถ.วิฑู
20. ลาเบอตาส เซ็นเตอร์	พ.ศ. 2549	สยามพารากอน
21. รมย์ระริน สปา	พ.ศ. 2549	สยามพารากอน
22. โรงพยาบาลพญาไท	พ.ศ. 2549	สนามเป้า

ที่มา : จากการรวบรวม